

Akhlaq-i zīstī

i.e., Bioethics Journal

2023; 13(38): e35

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

The Role of Moral Intelligence and Mental Strength in the Quality of Married Life of Married Teachers

Amin Davari^{1*}, Amir Reza Forghani¹, Khorshid Akbari Avaz²

1. Department of Counseling and Educational Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

2. Department of Psychology, Payame Noor University, Isfahan, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Considering the role of the quality of married life in the psychological strength of the family and the dynamics of marital relationships, it is necessary to investigate its effective and determining factors, so the present study was conducted with the aim of investigating the role of moral intelligence and mental strength in the quality of married life of married teachers.

Methods: The present study was descriptive-correlational. The research population included all the married teachers of Gonabad city in the academic year of 2022-23, from among them 330 samples were selected based on Gujarasi and Morgan's table, using stratified random sampling method. Data collection tools included the moral intelligence questionnaires of Lennick & Kiel (2007), psychological strength of Clough et al. (2002) and quality of marital relationship by Rust et al. (2010). To analyze the data, Pearson's correlation test and multiple regressions were used simultaneously using SPSS 24 software.

Ethical Considerations: The ethical principles of Helsinki were observed in the compilation of this research and the participants answered the questionnaires knowing the objectives of the research.

Results: The results showed that the relationship between moral intelligence and mental strength with the quality of married life was positive and significant ($p < 0.01$) and the predictor variable, i.e. the components of moral intelligence and mental strength, were able to predict the quality of married life of married teachers.

Conclusion: The research findings point to the importance of moral intelligence and mental strength in the quality of married life, so increasing moral intelligence and mental strength leads to the improvement of the quality of married life.

Keywords: Moral Intelligence; Mental Strength; Quality of Married Life; Teachers

Corresponding Author: Amin Davari; **Email:** amindavari71@yahoo.com

Received: January 29, 2023; **Accepted:** February 26, 2023; **Published Online:** March 10, 2024

Please cite this article as:

Davari A, Forghani AR, Akbari Avaz KH. The Role of Moral Intelligence and Mental Strength in the Quality of Married Life of Married Teachers. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2023; 13(38): e35.

انجمن بین‌المللی اخلاق زیستی اسلامی مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

مجله اخلاق زیستی

دوره سیزدهم، شماره سی و هشتم، ۱۴۰۲

نقش هوش اخلاقی و استحکام روانی در کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل

امین داوری^{۱*}، امیررضا فرقانی^۱، خورشید اکبری آواز^۲

۱. گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

۲. گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، اصفهان، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به نقش کیفیت زندگی زناشویی در سلامت روان‌شناختی خانواده و پویایی‌های روابط زناشویی، بررسی عوامل مؤثر و تعیین‌کننده آن ضروری است، بنابراین مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش هوش اخلاقی و استحکام روانی در کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل انجام شد.

روش: پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی معلمان متأهل شهر گناباد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۰۲ بودند که از میان آنان ۳۳۰ نفر نمونه بر اساس جدول گجری و مورگان، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه‌های هوش اخلاقی لنینک و کیل (۲۰۰۷ م)، استحکام روانی کلاف و همکاران (۲۰۰۲ م) و کیفیت رابطه زناشویی راست و همکاران (۲۰۱۰ م) بودند. جهت تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش همزمان با استفاده از نرم‌افزار SPSS 24 استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی: در تدوین این پژوهش اصول اخلاقی هلسینکی رعایت شده و مشارکت‌کنندگان با آگاهی از اهداف پژوهش به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد رابطه بین هوش اخلاقی و استحکام روانی با کیفیت زندگی زناشویی مثبت و معنی‌دار بود ($P < 0/01$) و متغیر پیش‌بین، یعنی مؤلفه‌های هوش اخلاقی و استحکام روانی توان پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل را داشتند.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش به اهمیت هوش اخلاقی و استحکام روانی در کیفیت زندگی زناشویی اشاره دارد. بنابراین افزایش هوش اخلاقی و استحکام روانی منجر به بهبود کیفیت زندگی زناشویی می‌شود.

واژگان کلیدی: هوش اخلاقی؛ استحکام روانی؛ کیفیت زندگی زناشویی؛ معلمان

نویسنده مسئول: امین داوری؛ پست الکترونیک: amindavari71@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۰۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۰۷؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Davari A, Forghani AR, Akbari Avaz KH. The Role of Moral Intelligence and Mental Strength in the Quality of Married Life of Married Teachers. Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal. 2023; 13(38): e35.

مقدمه

ازدواج و رابطه زناشویی آغاز تشکیل خانواده است و خانواده مهم‌ترین هسته مرکزی هر جامعه به شمار می‌رود (۱). رابطه زناشویی یکی از رابطه‌های قوی انسانی محسوب می‌شود که کیفیت آن پیامدهای گوناگونی برای همسران، فرزندان و دیگر اعضای خانواده و در نهایت جامعه دارد (۲). روان‌شناسان حوزه خانواده، کیفیت زندگی زناشویی را به عنوان موفقیت و عملکرد یک ازدواج توصیف کرده‌اند که پیش‌بینی‌کننده مهم تداوم پایداری و ثبات زناشویی است (۳). کیفیت زندگی زناشویی به تعامل پویا و دینامیک بین زوجین اشاره دارد و شامل وجود شادی، رضایت، توافق، خرسندی، سازگاری و انسجام در زندگی زناشویی است که باعث تداوم زندگی زوجین می‌شود (۴). کیفیت روابط زناشویی مفهومی چندبعدی است که شامل ابعاد گوناگون ارتباط زوجین، مانند سازگاری، رضایت جنسی، شادمانی، انسجام و تعهد می‌شود (۵).

یکی از متغیرهایی که نقش شایانی در سلامت روابط زناشویی ایفا می‌کند و می‌تواند در روابط بین فردی و زناشویی مؤثر باشد، هوش اخلاقی است (۶). هوش اخلاقی به معنی ظرفیت و توانایی درک درست اخلاق، داشتن اصول اخلاقی قوی از جمله خودکنترلی، توجه، احترام، مهربانی، انصاف و صبر و عمل به آن‌ها و نیز رفتار در جهت درست است (۷). در واقع هوش اخلاقی ظرفیت ذهن افراد جهت تعیین این است که چگونه باید از اصول جهان‌شمول بشری در ارزش‌ها، اهداف و فعالیت‌ها در زندگی استفاده کرد (۸). هوش اخلاقی شامل چهاراصل درستکاری (اعمال درست و صادقانه)، مسئولیت‌پذیری (پذیرش اعمال و پیامدهای آن)، دلسوزی (توجه همدلانه به دیگران) و بخشش (آگاهی از عیوب و اشتباهات و بخشیدن خود و دیگران) است (۹). مطالعات مختلف نشان می‌دهند که هوش اخلاقی و ابعاد آن نقش شایانی در سلامت روابط دارد و باعث افزایش تعهد پایداری و ثبات رابطه‌های زناشویی زوج‌ها می‌رود (۱۰-۱۱)، در کنار موارد مطرح‌شده نتایج پژوهش‌ها از نقش هوش اخلاقی در

پیش‌بینی رضایت زناشویی و روابط فرا زناشویی افراد متأهل (۱۲)، صمیمیت زناشویی و تعهد زناشویی زنان (۱۳)، فرسودگی زناشویی زنان (۱۴) و کیفیت زندگی والدین کودکان (۱۵) تأیید شده است.

کیفیت روابط زناشویی تحت تأثیر عوامل متعددی است، یکی از عوامل مؤثر و تعیین‌کننده در پویایی‌های روابط زناشویی، استحکام روانی است (۱۶). استحکام روانی به عنوان یک صفت روان‌شناختی و به صورت ذاتی هدفمند، انعطاف‌پذیر و کارآمد که تثبیت و حفظ اهداف هدایت‌شده را به دنبال دارد، تعریف شده است (۱۷). استحکام روانی ترکیبی از سه مؤلفه تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی هست و شامل مجموعه‌ای از نگرش‌ها، احساسات و رفتارهایی هست که فرد را قادر می‌سازد با پشتکار و تلاش بر هرگونه مانع، سختی یا فشاری غلبه کند و با تمرکز و انگیزه فراوان به سوی اهداف خود گام بردارد (۱۸). افراد دارای استحکام روانی بالا رویدادهای تنش‌زا و استرس‌زا را به عنوان چالشی در زندگی می‌پذیرند، این افراد در مواجهه با عوامل استرس‌زا با ثبات عاطفی، انعطاف‌پذیری و تنظیم هیجان بیشتر غلبه می‌کنند (۱۹). برای نشان دادن ویژگی‌های استحکام روانی می‌توان ثبات، خودباوری، مقابله مؤثر با فشار و سختی، انعطاف‌پذیری، پیشرفت کردن در فشار، متعهدبودن و داشتن تمرکز بالا را بیان کرد (۲۰). پژوهش‌ها از نقش استحکام روانی در سطوح سازگاری زوجین متأهل (۲۱)، سازگاری زناشویی زوجین کم‌درآمد (۲۲) و کیفیت زناشویی زوجین (۲۳) حکایت دارند.

در دهه‌های اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران و متخصصان بالینی و خانواده به کیفیت روابط زناشویی و تأثیر آن بر سلامت و بهداشت خانواده جلب شده است (۲۴). از طرفی با توجه به افزایش آمار طلاق و نقش مهم کیفیت زندگی زناشویی در پایداری ازدواج و در نهایت پیشگیری از طلاق، ضروری است تا با تمرکز بر عوامل کلیدی مؤثر بر آن، نارضایتی‌ها و صمیمیت‌های از دست‌رفته زوجین ترمیم شود و بتوانند شدن و غنی‌شدن رابطه از احتمال طلاق کاسته شود و بر ثبات و پایداری رابطه و ازدواج افزوده شود (۲۵). همچنین مرور پیشینه پژوهش نشان داد که در زمینه ارتباط

هوش اخلاقی و استحکام روانی با کیفیت زندگی زناشویی زوجین تاکنون مطالعه‌ای به صورت مستقیم انجام نشده است، هرچند مطالعات اندکی در دیگر ابعاد زندگی زناشویی انجام شده است، از این رو با توجه به اهمیت نقش کیفیت زندگی زناشویی در سلامت روان‌شناختی افراد خانواده و جامعه و وجود خلأ پژوهشی اشاره‌شده، موجب شد تا مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش هوش اخلاقی و استحکام روانی در کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل انجام شود و به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا بین هوش اخلاقی و استحکام روانی باکیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل رابطه وجود دارد؟ و آیا هوش اخلاقی و استحکام روانی، توانایی پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل را دارند؟

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی معلمان متأهل شهر گناباد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۲۰۲۰ به تعداد ۲۴۰۰ نفر بودند که از میان آنان ۳۳۰ نفر نمونه بر اساس جدول گجرسی و مورگان (Krejcie & Morgan) (۲۶)، با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای (دو جنس زن و مرد و ابتدایی و متوسطه) انتخاب شدند. ملاک‌های ورود شامل متأهل‌بودن، علاقمندبودن به شرکت در پژوهش و معیارهای خروج داشتن بیماری جسمی و یا روان‌شناختی بر اساس خود اظهاری و تکمیل ناقص پرسشنامه‌های پژوهش بود. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه‌های زیر بودند:

۱. پرسشنامه هوش اخلاقی: این پرسشنامه ۴۰ سؤالی توسط لنیک و کیل (Lennick & Kiel) (۲۰۰۷ م.) ساخته شده که چهار بعد درستکاری، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی و بخشش را بر روی یک طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای از هرگز=نمره یک تا تمام اوقات=نمره ۵ می‌سنجد. دامنه نمرات بین ۴۰ تا ۲۰۰ هست و نمره ۹۰ تا ۱۰۰ نشانگر هوش اخلاقی عالی، ۸۰ تا ۸۹ هوش اخلاقی خیلی خوب، ۷۰ تا ۷۹ هوش اخلاقی خوب و ۶۹ و کمتر نشان‌دهنده هوش اخلاقی ضعیف

هست. لنیک و کیل در مطالعه خود روایی محتوایی را مطلوب و پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ گزارش نمودند (۲۷). در پژوهش سیادت و همکاران (۲۸) روایی به روش تحلیل عاملی چهار مؤلفه تأیید شد، و پایایی کل به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۴ به دست آمد. در مطالعه حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد.

۲. مقیاس استحکام روانی: این مقیاس ۴۸ سؤالی توسط کلاف (Clough) و همکاران (۲۰۰۲ م.) طراحی و شش خرده مقیاس چالش (۸ سؤال)، تعهد (۱۱ سؤال)، کنترل هیجانی (۷ سؤال)، کنترل زندگی (۷ سؤال)، اعتماد به نفس در توانایی‌ها (۹ سؤال) و اعتماد به نفس بین فردی (۶ سؤال) را بر روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف ۱ تا کاملاً موافق ۵ می‌سنجد. دامنه نمرات بی ۴۸ تا ۲۴۰ هست و هر چه فرد نمره بالاتری کسب کند دارای استحکام روانی بیشتری است. کلاف و همکاران روایی محتوایی را تأیید و ضریب پایایی به روش باز آزمون ۰/۹۰ گزارش کردند (۲۹). سهرابی و همکاران (۳۰) پایایی پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های کنترل هیجانی ۰/۷۷، کنترل زندگی ۰/۷۸، چالش ۰/۷۸، تعهد ۰/۷۴، اعتماد به توانایی‌های خود ۰/۷۸ و اعتماد بین فردی ۰/۷۵ و پایایی کل پرسشنامه ۰/۸۶ گزارش نمودند. در مطالعه حاضر پایایی به روش همبستگی درونی (ضریب آلفا کرونباخ) ۰/۷۸ به دست آمد.

۳. مقیاس کیفیت رابطه زناشویی: این پرسشنامه ۲۸ سؤالی توسط راست (Rust) و همکاران (۲۰۱۰ م.) ساخته شده که بر روی مقیاس چهارگزینه‌ای (مخالف=۳، کاملاً مخالف=موافق و کاملاً موافق=۰) نمره‌گذاری می‌شود. از این رو نمره کل بین ۰-۸۴ در نوسان است. نمره بالا نشانه وخیم‌بودن کیفیت زناشویی است. در مطالعه راست و همکاران روایی این پرسشنامه با ۲۴ زوج سنجیده شده است که همبستگی میان بهبودی زوجها و مقیاس درمانگر ۰/۹۱ بوده است و در زمینه پایایی این پرسشنامه، آلفای کرونباخ ۰/۸۹ را برای زنان و ۰/۸۵ را در مردان گزارش نمودند (۳۱). در پژوهش عیسی‌نژاد و همکاران (۳۲)، روایی محتوایی آن تأیید

شده و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ $0/89$ گزارش شد. در مطالعه حاضر پایایی به روش همبستگی درونی (ضریب آلفا کرونباخ) $0/85$ به دست آمد.

پیش از توزیع پرسشنامه‌ها به منظور رعایت اصول اخلاقی به معلمان توضیح داده شد که اطلاعات آنان نزد پژوهشگر به صورت محرمانه و گروهی تجزیه و تحلیل خواهد شد. جهت تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش همزمان با استفاده از نرم‌افزار SPSS 24 استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج جمعیت‌شناختی نشان داد که از بین افراد شرکت‌کننده 203 نفر ($61/5$ درصد) زن و 127 نفر ($38/5$ درصد) مرد

بودند. 184 نفر ($55/7$ درصد) در دوره ابتدایی و 146 نفر ($44/3$ درصد) در دوره متوسطه مشغول به فعالیت بودند. بر اساس نتایج به دست‌آمده از جدول ۱ تمامی ضرایب همبستگی محاسبه‌شده بین هوش اخلاقی و استحکام روانی با کیفیت زندگی زناشویی مثبت بوده و در سطح آلفای $0/01$ معنی‌دار بود ($p < 0/01$). مثبت‌بودن ضرایب به دست‌آمده نشان می‌دهد که بین احساس هوش اخلاقی و استحکام روانی با کیفیت زندگی زناشویی ارتباط مستقیم وجود دارد. برای بررسی نرمال‌بودن داده‌ها از شاخص‌های کجی و کشیدگی استفاده شد. با توجه به اینکه مقادیر کجی و کشیدگی داده‌ها بین $+2$ و -2 می‌باشد داده‌ها در سطح $0/05$ از توزیع بهنجار برخوردارند.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین هوش اخلاقی و استحکام روانی با کیفیت زندگی زناشویی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
درستکاری	۱												
مسئولیت‌پذیری	$0/518^{**}$	۱											
دلسوزی	$0/342^{**}$	$0/407^{**}$	۱										
بخشش	$0/655^{**}$	$0/505^{**}$	$0/302^{**}$	۱									
هوش اخلاقی	$0/798^{**}$	$0/798^{**}$	$0/706^{**}$	$0/767^{**}$	۱								
چالش	$0/511^{**}$	$0/407^{**}$	$0/322^{**}$	$0/543^{**}$	$0/526^{**}$	۱							
تعهد	$0/527^{**}$	$0/749^{**}$	$0/323^{**}$	$0/535^{**}$	$0/691^{**}$	$0/478^{**}$	۱						
کنترل هیجانی	$0/524^{**}$	$0/361^{**}$	$0/138^{**}$	$0/501^{**}$	$0/477^{**}$	$0/566^{**}$	$0/476^{**}$	۱					
کنترل زندگی	$0/640^{**}$	$0/492^{**}$	$0/240^{**}$	$0/535^{**}$	$0/606^{**}$	$0/547^{**}$	$0/565^{**}$	$0/565^{**}$	۱				
اعتمادبه نفس در توانایی‌ها	$0/314^{**}$	$0/784^{**}$	$0/358^{**}$	$0/292^{**}$	$0/583^{**}$	$0/203^{**}$	$0/237^{**}$	$0/120^{**}$	$0/278^{**}$	۱			
اعتمادبه نفس فردی	$0/589^{**}$	$0/541^{**}$	$0/414^{**}$	$0/593^{**}$	$0/689^{**}$	$0/616^{**}$	$0/586^{**}$	$0/602^{**}$	$0/645^{**}$	$0/287^{**}$	۱		
استحکام روانی	$0/703^{**}$	$0/763^{**}$	$0/391^{**}$	$0/679^{**}$	$0/816^{**}$	$0/771^{**}$	$0/744^{**}$	$0/748^{**}$	$0/804^{**}$	$0/498^{**}$	$0/845^{**}$	۱	
کیفیت زندگی	$0/527^{**}$	$0/512^{**}$	$0/346^{**}$	$0/524^{**}$	$0/615^{**}$	$0/509^{**}$	$0/500^{**}$	$0/541^{**}$	$0/546^{**}$	$0/342^{**}$	$0/580^{**}$	$0/684^{**}$	۱
میانگین	۲۸/۳	۳۱/۶۸	۲۹/۸۴	۳۰/۶۶	۱۲۰/۴۹	۲۶/۱۱	۳۲/۴۴	۲۱/۹۳	۱۹/۴۷	۲۹/۶۹	۱۷/۸۸	۱۴۷/۵۲	۵۱/۲۷
انحراف معیار	۴/۵۷	۵/۱۲	۵/۵۸	۴/۱	۱۴/۸۱	۳/۱۸	۳/۰۸	۳/۰۴	۳/۱۱	۳/۴	۳/۱۶	۱۳/۸۸	۴/۷۴
کجی	-۰/۶۳۰	-۰/۴۰	-۰/۶۱۰	-۰/۸۱۰	-۰/۲۰	-۰/۲۷۰	-۰/۴۹۰	-۰/۱۰۰	-۰/۶۵۰	-۰/۴۰	-۰/۷۲۰	-۰/۶۸۰	-۰/۵۰۰
کشیدگی	۰/۲۳۰	۰/۱۰۰	۰/۶۶۰	۱/۲۸۰	۰/۸۰۰	۰/۱۶۰	۰/۵۳۰	۰/۸۰۰	۰/۸۷۰	۰/۷۲۰	۱/۱۷۰	۱/۲۲۰	۱/۹۲۰

** معنی‌داری در سطح $0/05$ ؛ ** معنی‌داری در سطح $0/01$

به منظور پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی از طریق مؤلفه‌های هوش اخلاقی، از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد. با توجه به نتایج جدول ۲، ضریب همبستگی چندگانه

بین متغیر مستقل و متغیر وابسته برابر با $0/628$ می‌باشد. همچنین مقدار ضریب تعیین (مجذور R) برابر با $0/394$ می‌باشد که نشان می‌دهد $39/4$ درصد از واریانس کیفیت

زندگی زناشویی توسط مؤلفه‌های هوش اخلاقی تبیین می‌شود. برای بررسی استقلال باقی مانده‌ها از آماره دوربین - واتسون استفاده شد. بر اساس نتایج جدول مقدار آماره دوربین - واتسون برابر با ۱/۹۴۱ است که با توجه به اینکه مقدار آن در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد می‌توان گفت پیش‌فرض

استقلال باقی مانده‌ها رعایت شده است. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه، اعتبار رگرسیون چندگانه را در پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی ($F=52/776, p<0/01$) تأیید می‌کند و نشان می‌دهد متغیر پیش‌بین یعنی مؤلفه‌های هوش اخلاقی توان پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل را دارد.

جدول ۲: خلاصه مدل رگرسیون چندگانه مؤلفه‌های هوش اخلاقی

شاخص‌های آماری متغیرهای وارد شده	R	R^2	SEM	DW
مؤلفه‌های هوش اخلاقی	۰/۶۲۸	۰/۳۹۴	۳/۷۰۹	۱/۹۴۱

طبق جدول ۳ مقدار ضریب رگرسیونی استاندارد شده (Beta) برای مؤلفه درستکاری ($\beta=0/216, p<0/01$)، مسئولیت‌پذیری ($\beta=0/243, p<0/01$)، دلسوزی ($\beta=0/104, p<0/05$) و بخشش ($\beta=0/228, p<0/01$) است، لذا نتیجه گرفته شد که هوش اخلاقی به شکل مثبت و معنی‌داری کیفیت زندگی

زناشویی را پیش‌بینی می‌کند. از بین متغیرهای پژوهش، مسئولیت‌پذیری ($\beta=0/243$) در پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی رتبه اول، بخشش ($\beta=0/228$) در رتبه دوم و دلسوزی ($\beta=0/104$) در رتبه آخر قرار دارد.

جدول ۳: ضرایب رگرسیون پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی از طریق مؤلفه‌های هوش اخلاقی

متغیر	B	SE	Beta	t	P	Tolerance	VIF
ثابت	۲۷/۰۹۴	۱/۷۲۹		۱۵/۶۷۲	۰/۰۰۱		
درستکاری	۰/۲۲۴	۰/۰۶۲	۰/۲۱۶	۳/۵۹۱	۰/۰۰۱	۰/۵۱۶	۱/۹۳۹
مسئولیت‌پذیری	۰/۲۲۵	۰/۰۵۰	۰/۲۴۳	۴/۴۸۲	۰/۰۰۱	۰/۶۳۵	۱/۵۷۵
دلسوزی	۰/۰۸۸	۰/۰۴۱	۰/۱۰۴	۲/۱۶۴	۰/۰۳۱	۰/۸۱۰	۱/۲۳۵
بخشش	۰/۲۶۴	۰/۰۶۸	۰/۲۲۸	۳/۸۵۷	۰/۰۰۱	۰/۵۳۲	۱/۸۷۸

به منظور پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی از طریق مؤلفه‌های استحکام روانی، از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد. با توجه به نتایج جدول ۴، ضریب همبستگی چندگانه بین متغیر مستقل و متغیر وابسته برابر با ۰/۶۸۶ می‌باشد. همچنین مقدار ضریب تعیین (مجذور R) برابر با ۰/۴۷۱ می‌باشد که نشان می‌دهد ۴۷/۱ درصد از واریانس کیفیت زندگی زناشویی توسط مؤلفه‌های استحکام روانی تبیین می‌شود. برای بررسی استقلال باقی مانده‌ها از آماره دوربین -

واتسون استفاده شد. بر اساس نتایج جدول مقدار آماره دوربین - واتسون برابر با ۱/۹۲۲ است که با توجه به اینکه مقدار آن در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، می‌توان گفت پیش فرض استقلال باقی مانده‌ها رعایت شده است. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه، اعتبار رگرسیون چندگانه را در پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی ($F=47/879, p<0/01$) تأیید می‌کند و نشان می‌دهد متغیر پیش‌بین، یعنی مؤلفه‌های استحکام روانی توان پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل را دارد.

جدول ۴: خلاصه مدل رگرسیون چندگانه مؤلفه‌های استحکام روانی

شاخص‌های آماری متغیرهای وارد شده	R	R ²	SEM	DW
مؤلفه‌های استحکام روانی	۰/۶۸۶	۰/۴۷۱	۳/۴۷۷	۱/۹۲۲

طبق نتایج جدول ۵، مقدار ضریب رگرسیونی استاندارد شده (Beta) برای مؤلفه چالش ($\beta=۰/۱۱۱$, $p<۰/۰۵$)، تعهد ($\beta=۰/۱۳۴$, $p<۰/۰۵$)، کنترل هیجانی ($\beta=۰/۲۱۶$, $p<۰/۰۱$)، کنترل زندگی ($\beta=۰/۱۴۰$, $p<۰/۰۵$)، اعتماد به نفس در توانایی‌ها ($\beta=۰/۱۷۶$, $p<۰/۰۱$) و اعتماد به نفس بین فردی ($\beta=۰/۱۶۲$, $p<۰/۰۱$) است، لذا نتیجه گرفته شد که استحکام

روانی به شکل مثبت و معنی‌داری کیفیت زندگی زناشویی را پیش‌بینی می‌کند. از بین متغیرهای پژوهش، کنترل هیجانی ($\beta=۰/۲۱۶$) در پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی رتبه اول، اعتماد به نفس در توانایی‌ها ($\beta=۰/۱۷۶$) در رتبه دوم و چالش ($\beta=۰/۱۱۱$) در رتبه آخر قرار دارد.

جدول ۵: ضرایب رگرسیون پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی از طریق مؤلفه‌های استحکام روانی

متغیر	B	SE	Beta	t	P	Tolerance	VIF
ثابت	۱۷/۱۱۰	۲/۵۹۴		۶/۵۹۶	۰/۰۰۱		
چالش	۰/۱۶۶	۰/۰۸۲	۰/۱۱۱	۲/۰۱۶	۰/۰۴۵	۰/۵۳۸	۱/۸۵۹
تعهد	۰/۲۰۷	۰/۰۸۰	۰/۱۳۴	۲/۵۶۶	۰/۰۱۱	۰/۵۹۹	۱/۶۶۸
کنترل هیجانی	۰/۳۳۶	۰/۰۸۶	۰/۲۱۶	۳/۸۹۴	۰/۰۰۱	۰/۵۳۱	۱/۸۸۲
کنترل زندگی	۰/۲۱۳	۰/۰۸۸	۰/۱۴۰	۲/۴۲۶	۰/۰۱۶	۰/۴۹۴	۲/۰۲۳
اعتماد به نفس در توانایی‌ها	۰/۲۴۵	۰/۰۶۰	۰/۱۷۶	۴/۰۹۰	۰/۰۰۱	۰/۸۸۶	۱/۱۲۹
اعتماد به نفس بین فردی	۰/۲۴۲	۰/۰۹۵	۰/۱۶۲	۲/۵۵۳	۰/۰۱۱	۰/۴۰۹	۲/۴۴۵

بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش هوش اخلاقی و استحکام روانی در کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل انجام شد. نتایج نشان داد بین هوش اخلاقی با کیفیت زندگی زناشویی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و مؤلفه‌های هوش اخلاقی، توانایی پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی معلمان را داشتند. از یافته فوق می‌توان برداشت نمود که هرچه افراد از هوش اخلاقی بالاتری برخوردار باشند، کیفیت زندگی زناشویی بیشتری را تجربه می‌کنند. یافته به دست‌آمده با نتایج مطالعات پیشین در این زمینه همسو است. مطالعه کمال‌جو و همکاران (۱۲) نشان داد که هوش اخلاقی رابطه منفی معنی‌داری با روابط فرا زناشویی افراد متأهل دارد. نتایج

مطالعه زارعی (۱۳) نشان‌دهنده اثر مستقیم و معنی‌دار هوش اخلاقی بر صمیمیت زناشویی و تعهد زناشویی زنان متأهل بود، مطالعه سمال‌پور بابااحمدی و همکاران (۱۴) نشان داد که اثر هوش اخلاقی بر فرسودگی زناشویی زنان و طلاق عاطفی معنی‌دار است. در تبیین یافته فوق می‌توان گفت زمانی که افراد متأهل در تعاملات روزمره خود مفاهیم و اصول اخلاقی را در نظر بگیرند و به عنوان ملاکی در روابط خود به آن رجوع کرده و سعی در کسب رضایت همسر خود نمایند، موجب می‌شود که تعهد بالاتری برای حل مشکلات بین فردی خود داشته باشند، در واقع مطابق مطالعه لامبرت و دولایت (Lambert & Dollahite) (۱۱)، زنانی که از هوش اخلاقی بالایی برخوردار هستند، در زندگی زناشویی خود درستکاری،

بخشش، مسئولیت و دلسوزی بیشتر را نشان می‌دهند که این عوامل باعث افزایش تعهد زناشویی آنان می‌شود. همچنین مطابق دیدگاه بروان (Brown) (۷)، واضح است که پیروی از اصول اخلاقی همچون خودکنترلی، توجه، احترام، مهربانی، انصاف و صبر اثرهای قابل توجهی بر رابطه‌های بین فردی به ویژه رابطه بین همسران دارد. از سوی دیگر، از آنجا که هوش اخلاقی از بروز بسیاری از ناهنجاری‌های فردی جلوگیری می‌کند، وجود اصول اخلاقی که افراد را در چارچوب قوانین زوجی متعهد کند، رابطه‌ای مستحکم ایجاد می‌کند، به معنای دیگر افرادی که دارای هوش اخلاقی بالایی هستند، می‌توانند در مواجهه با رویدادها و مسائل زناشویی با استفاده از راهبردهای مناسب برای مقابله با مشکلات به پایداری و افزایش کیفیت زندگی زناشویی خود کمک کنند. در تبیینی دیگر چنین می‌توان استدلال کرد که هوش اخلاقی شامل عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها، راستگویی، استقامت و پافشاری برای چیزی که حق است، وفای به عهد مسئولیت‌پذیری برای تصمیمات شخصی، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها، قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران فعالانه علاقمند بودن به دیگران، اهمیت دادن خودجوش به دیگران، توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران است که وجود این خصوصیات اخلاقی در زوجین تأثیر به سزایی در بهبود کیفیت زندگی زناشویی آن‌ها دارد.

دیگر یافته پژوهش نشان داد بین استحکام روانی با کیفیت زندگی زناشویی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و مؤلفه‌های استحکام روانی، توانایی پیش‌بینی کیفیت زندگی زناشویی معلمان را داشتند، یعنی با افزایش استحکام روانی در زوجین، کیفیت زندگی زناشویی افزایش می‌یابد. در زمینه مقایسه نتیجه به دست آمده با نتایج مطالعات پیشین تا آنجا که محقق بررسی نموده است، پژوهشی به صورت مستقیم انجام نشده است، اما با نتایج مطالعات مشابه در این زمینه همسو است. نتایج مطالعه بهشتی و همکاران (۳۳) نشان داده

است که بین استحکام روانی و مؤلفه‌های آن با رضایتمندی از زندگی ورزشکاران، ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش قهرمان‌زاده و همکاران، نشان داد که با افزایش استحکام روانی، سازگاری زناشویی افزایش می‌یابد. نتایج پژوهش سبزی‌زاده و همکاران (۳۴)، نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین عملکرد خانواده و استحکام روانی ورزشکاران پارالمپیک وجود دارد. در تبیین یافته به دست آمده می‌توان گفت استحکام روانی شامل ویژگی‌های شخصیتی مثبت، از جمله خودباوری، تعهد، پشتکار، مدیریت هیجان، اعتماد به نفس بالا، انگیزه درونی در دستیابی به موفقیت و مسلط‌بودن به خود باشد که عوامل ذکر شده بخشی از جهان‌بینی فرد است. این ویژگی‌ها به فرد برای غلبه بر سختی‌ها و رشد و شکوفایی در تمام شرایط زندگی کمک می‌کند (۳۵). از طرفی افراد با استحکام روانی بالاتر در زندگی زناشویی روابط صمیمی بیشتری با همسران خود دارند، در رابطه خود با همسر و خانواده‌شان متعهدترند و مسئولیت بیشتری در قبال خانواده و فرزندان‌شان احساس می‌کنند. آن‌ها همچنین در به اشتراک گذاشتن عقایدشان با دیگران بهترند، روابط جنسی بهتر، فهم و درک طرف مقابل و ابراز عواطف از ویژگی‌های دیگر این افراد است؛ افراد با استحکام روانی بیشتر می‌توانند در روابط با همسر نیازهای خود را به گونه‌ای مناسب‌تر بیان کنند و از توانایی بهتری برای مقابله با تعارضات زناشویی برخوردارند (۳۶). بنابراین افراد با سطوح بالای استحکام روانی با تغییر ارزیابی خویش نسبت در شرایط تنش‌زای زندگی مثل مشاجرات زناشویی و با به کارگیری راهکارهای مناسب در مقابله با مشکلات و انعطاف‌پذیری بهتر، تنیدگی و تنش کمتری را تجربه می‌کنند و به مرور به سمت زندگی خوب و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی زناشویی حرکت می‌کنند (۳۷). در تبیینی دیگر می‌توان گفت افراد دارای استحکام روانی، نگاه مثبت‌تر و خوش‌بینانه‌تری به زندگی و کلیه مسائل جاری در آن دارند و از راهبردهای مقابله‌ای سازگار و مناسب استفاده می‌کنند، در نتیجه چنین افرادی در زندگی شخصی و خانوادگی با مشکلات کمتری مواجه هستند.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تقدیر و تشکر

ابراز نشده است.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

اطلاعات جامع در رابطه با دلایل تحقیق، نتایج، حفظ محرمانگی و نحوه انجام تحقیق به افراد داده شد و رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ گردید.

آن‌ها به مشکلات با دید روشن‌تر و قابل کنترل‌تری برخورد می‌کنند و به همین خاطر به راحتی برای مشکلات راهکارهای مناسبی را می‌یابند. حال زمانی که افراد متأهل دارای چنین ویژگی‌هایی باشند، در زندگی با همسر خود با مشکلات کمتری مواجه می‌شوند و یا اینکه با مشورت کلیه اعضای خانواده به ویژه همسر از عهده پاسخگویی و حل مشکلات برمی‌آیند، لذا می‌توان انتظار داشت که در زندگی زناشویی خود از کیفیت بیشتری برخوردار خواهند بود.

نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که کیفیت زندگی زناشویی معلمان متأهل از طریق هوش اخلاقی و استحکام روانی قابل پیش‌بینی است و هوش اخلاقی و استحکام روانی بالاتر به افزایش کیفیت زندگی زناشویی کمک می‌کند. از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش شامل محدود شدن جامعه پژوهش به معلمان متأهل شهر گناباد و استفاده از ابزارهای خود گزارش‌دهی بود، بنابراین پیشنهاد می‌شود که به انجام پژوهش بر روی معلمان سایر شهرها و استفاده از مصاحبه یا مشاهده جهت جمع‌آوری داده‌ها اهتمام شود.

در راستای نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود مسئولان و برنامه‌ریزان سلامت زوجین و خانواده‌ها برنامه‌هایی جهت بهبود کیفیت زندگی زناشویی با تأکید بر بسته‌های آموزش هوش اخلاقی و استحکام روانی طراحی و در قالب کارگاه‌های آموزشی حضوری و آنلاین آن‌ها را به زوجین در جلسات مشاوره پیش از ازدواج و زوجین یا زوجین در آستانه طلاق ارائه نمایند تا از تعارضات زناشویی زوجین درگیر تعارضات و مناقشات کاسته و زمینه کیفیت زندگی زناشویی آن‌ها را فراهم آورند.

مشارکت نویسندگان

امین داوری: طرح ایده و نگارش متن اصلی.

امیررضا فرقانی: جمع‌آوری داده‌ها.

خورشید اکبری آواز: تجزیه و تحلیل آماری.

References

1. Mogilski JK, Shackelford TK. The Oxford Handbook of Evolutionary Psychology and Romantic Relationships. Oxford: Oxford University Press; 2023.
2. Asghari F, Ghasemi Jobaneh R. Survey on the Relationship between Moral Intelligence and Religious Orientations with Marital Satisfaction among Married Teachers. *Family Counseling and Psychotherapy*. 2014; 4(1): 65-85. [Persian]
3. Zhang H, Xu X, Tsang SK. Conceptualizing and validating marital quality in Beijing: A pilot study. *Social Indicators Research*. 2013; 113(1): 197-212.
4. Dewi EM, Puspitawati H, Krisnatuti D. The effect of social capital and husband-wife interaction on marital quality among families in early years and middle year's marriage. *Journal of Family Sciences*. 2018; 3(1): 30-40.
5. Bulanda JR, Brown JS, Yamashita T. Marital quality, marital dissolution and mortality risk during the later life course. *Social Science & Medicine*. 2016; 165: 119-127.
6. Golmohammadian M, Farahbaksh K, Esmaili M. Study the Effectiveness of Moral, Spiritual and Cultural Intelligence Training on Marital Maladjustment in Women. *Family Counseling and Psychotherapy*. 2013; 3(2): 209-233. [Persian]
7. Brown RC. Moral responsibility for (UN) healthy behaviour. *Journal of Medical Ethics*. 2013; 39(11): 695-698.
8. Jeffery AJ, Shackelford TK. Moral positions on publishing race differences in intelligence. *Journal of Criminal Justice*. 2018; 59: 132-135.
9. Aybek EC, Çavdar D, Özabacı TMN. University students' moral judgment and emotional intelligence level: A model testing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2015; 191: 2740-2746.
10. Golmohammadian M. The effects of moral, spiritual and cultural intelligence training on women's family performance. *The Women and Families Cultural-Educational*. 2016; 10(34): 51-70. [Persian]
11. Lambert NM, Dollahite DC. The threefold cord: Marital commitment in religious couples. *Journal of Family Issues*. 2008; 29(5): 592-614.
12. Kamalju A, Narimani M, Atadokht A, Abolghasemi A. The prediction of affairs based on spiritual intelligence, moral intelligence, marital satisfaction and use of virtual social networks with moderating role of gender. *Family Counseling and Psychotherapy*. 2017; 6(2): 39-67. [Persian]
13. Zarei S. The Relationship between Moral Intelligence and Spiritual Intelligence with Marital Commitment in Women: The Mediating Role of Marital Intimacy. *Rooyesh-e Ravanshenasi Journal (RRJ)*. 2020; 9(7): 45-54. [Persian]
14. Samalpoor Baba Ahmadi M, Heidari A, Asgari P, Makvandi B. A Proposed Model to Investigate the Impact of Moral Intelligence and Early Maladaptive Schemas on Emotional Divorce Regarding the Mediating Role of Marital Burnout in Women Referring to Psychological Centers, Ahvaz, Iran. *Avicenna Journal of Neuropsychophysiology*. 2021; 8(1): 52-58. [Persian]
15. Narimani M, Ghaffari M. The role of moral and social intelligence in predicting resiliency and quality of life in parents of children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 2016; 5(2): 106-128. [Persian]
16. Orengo-Aguayo RE. Mexican American and other Hispanic couples' relationship dynamics: A review to inform interventions aimed at promoting healthy relationships. *Marriage & Family Review*. 2015; 51(7): 633-667.
17. Gucciardi DF, Hanton S, Gordon S, Mallett CJ, Temby P. The concept of mental toughness: Tests of dimensionality, nomological network and traitness. *Journal of Personality*. 2015; 83(1): 26-44.
18. Mahoney JW, Gucciardi DF, Ntoumanis N, Mallett CJ. Mental toughness in sport: Motivational antecedents and associations with performance and psychological health. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2014; 36(3): 281-292.
19. Harooni-Jamalooei Y, Esmaeili M, Abedi A, Najafi MR. Effectiveness of Positive Psychotherapy on Mental Toughness and Cognitive Flexibility in Patients with Multiple Sclerosis: A Pilot Study. *Community Health*. 2023; 9(5): 41-51.
20. Connaughton D, Hanton S, Jones G. The development and maintenance of mental toughness in the world's best performers. *The Sport Psychologist*. 2010; 24(2): 168-193.
21. Sivandian M, Besharat MA, Habibi Asgarabad M, Moghadamzade A. The Moderating Role of Ego Strength on the Relationship between Attachment Styles and Marital Adjustment. *Salamat-Ijtimai (Community Health)*. 2016; 3(1): 41-53. [Persian]
22. Ghahramanzadeh K, Poushneh K, Ghanbari A. Investigating the relationship between mental strength and marital adjustment in low-income women of Rabat Karim city. Tehran: 11th International Conference on

Psychology, Counseling and Educational Science; 2022. [Persian]

23. Boiman-Meshita M, Littman-Ovadia H. Is it me or you? An actor-partner examination of the relationship between partners' character strengths and marital quality. *Journal of Happiness Studies*. 2021; 1-16.

24. Wynne KT. Exploring crossover effects among working spouses through the lens of social cognitive theory: SOC and work-family conflict. Detroit: Wayne State University; 2016.

25. Makhloogh H, Mousavi S, Rezaei S, Qorbanpoorlafmejani A. Investigating the effectiveness of couple therapy group training, based on Islamic teachings, on improving the quality of marital life of women in Rasht city. *Ravanshenasi va Din*. 2021; 14(3): 69-88. [Persian]

26. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 1970; 30(3): 607-610.

27. Lennick D, Kiel F. Moral intelligence: Enhancing business performance and leadership success. New Jersey: Pearson Prentice Hall; 2007.

28. Siadat S, Kazemi I, Mokhtaripour M. Relationship between Moral Intelligence and the Team Leadership in Administrators from Faculty Members Point of View at the Medical Sciences University of Isfahan 2008-09. *Journal of Health Administration*. 2009; 12(36): 61-69. [Persian]

29. Clough P, Earle K, Sewell D. Mental toughness: The concept and its measurement. *Solutions in sport psychology*. 2002; 1: 32-45.

30. Sohrabi M, Abedanzade R, Shetab Boushehri N, Parsaei S, Jahanbakhsh H. The Relationship between Psychological Well-being and Mental Toughness among Elders: Mediator Role of Physical Activity. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2017; 11(4): 538-549. [Persian]

31. Rust J, Bennun I, Crowe M, Golombok S. The golombok rust inventory of marital state (GRIMS). *Sexual and Relationship Therapy*. 2010; 25(1): 48-53.

32. Isanezhad O, Ahmadi SA, Bahrami F, Baghban-Cichani I, Farajzadegan Z, Etemadi O. Factor structure and reliability of the Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS) in Iranian population. *Iran J Psychiatry Behav Sci*. 2012; 6(2): 55-61. [Persian]

33. Beheshti A, Gharayagh Zandi H, Fathirezaie Z. Predicting of satisfaction with life based on mental toughness and competitive motivational styles in

martial artists. *Sports Psychology*. 2021; 1400(1): 1-14. [Persian]

34. Sabzalizadeh H, Badami R, Alhosseini MN. Relationship between Family Functioning and Mental Toughness in Pa-ralympics Athletes. *Sport Psychology Studies*. 2014; 3(9): 10-11. [Persian]

35. Sheard M. Mental toughness: The mindset behind sporting achievement. London: Routledge; 2012.

36. Sivandian M, Besharat MA, Habibi Asgarabad M, Moghadamzade A. The Moderating Role of Ego Strength on the Relationship between Attachment Styles and Marital Adjustment. *Journal of Community Health*. 2016; 3(1): 41-53. [Persian]

37. McCarthy L, Hyland J. An examination of emotional intelligence as a predictor of mental toughness; considerations for employee performance and subjective happiness. 2018.